

Te Peretitenira'a No Porinetia farani

PIHA PUTURA'A PARAU 'API

Mahana toru 30 nō Tetepa 2020

Te mau Fa'aotira'a a te 'Āpo'ora'a a te mau Fa'aterehau

Faa'oreraa tarahu tairoto a te Fenua nō 2020

'Ua vauvau te Mono Peretiteni 'o Porinetia, faaterehau 'o te faaapu, 'o te 'imiraa faufaa moana, 'i mua 'i te 'apoorahau 'i te hô'ê 'ôpuaraa ture Fenua nō te faa'ore 'i te mau tarahu tairoto, nō 2020, 'oia ho'i te tâato'araa 'o te mau tuhaa 'i raro a'e 'i te tî'auraa 'a te Fenua 'o râtou tei ô 'i roto 'i te 'imiraa faufaa.

Mai mâti 2020 mai, 'e nō te faaû 'i te haafifiraa 'a te covid-19 'i te 'imiraa faufaa, 'ua haamauhia mai na te tarena faaoraora 'i te 'imiraa faufaa 'a Porinetia 'e 'ua faaûhia mai te faataimeraa 'i te mau tarahu tairoto 'e te mau fenua 'o te mau faaapu poe pârau, te mau 'aua 'i'a, te mau hotera 'e te 'utuâfare fârii râtere. 'Aore râ te reira 'i rava'i, 'e 'ua faaotihia na 'i tûra'ihia te mau 'aufauraa 'i 2021.

Nō te fifi rahi 'o teie tuhaa 'imiraa, 'ua faaoti te Mono Peretiteni 'e faa'ore roa te mau titauroa tarahu tairoto 'e fenua 'o te 2020. Tai'ohia 156 509 347 toata te 'ore 'e ô mai 'i roto 'i te puta faufaa 'a te Fenua. Nō te feiâ 'o tei 'aufau mai na 'i te tarahu nō 2020, 'e faahoa'ihia te reira moni.

Faa'oreraa tute 'oti'a nō te mau tao'a hi'opo'a ma'i pee

'I roto 'i te pu'etau tineiraa ma'i Covid-19, 'ua 'itehia mai, 'i Farani te hô'ê rave'a 'âpî nō te hi'opo'a 'i te tirotiro Sars-Covid-19, tei piihia « test antigéniques », rave'a pâpû 'e te 'ohie atu 'i tei faa'ohipa noahia mai. 'E roa mai te haapâpûraa 'i roto noa 'i te area 15 minuti.

'Ua faaoti te Fenua 'e poro'i rû 'i teie rave'a 'âpî, nō te rave vitiviti noa 'i te mau hi'opo'araa 'i roto 'i te mau haapûraa 'o teie ma'i, 'ia fâna'o ato'a te mau pû 'o te êa 'i roto 'i te mau motu, te fare ma'i Taaone. Nō te reira 'ua poro'i rû te Fenua 'e 30 000 'o teie rave'a 'âpî 'i Aotearoa 'o tae mai 'i atopa nei, 'e 'ua faaoti te 'Apooraahau 'ia faaohia teie rave'a nei 'i roto 'i te tapura 'o te mau tao'a tute 'orehia.

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf – 40 47 20 00

'E vai noa te faito 15 000 toata 'o te mau moni tamarii nô te feiâ 'i roto 'i te RSPF

Mai mati nei, 'ua haamaraahia te faito moni tamarii (RSPF) 'i ni'a 'i te tai'o 15 000 toata 'i te tamarii hô'ê. 'I muri a'e 'e 3 'ava'e, haere atu 'e 6 'ava'e nô te feiâ 'o tei 'ere 'i tâ râtou 'ohipa nô te fifi 'o te taiete 'i teie ma'i pee, 'e hurihia râtou 'i roto 'i te 'afata RSPF.

'Ua tai'ohia 17 720 tamarii tapurahia 'i roto 'i te 'afata RSPF tei fâna'o 'i taua moni ra mai tenuare 'e atete 2020. 'Ia numerahia 15 000 tata 'i te tamarii nô râtou 'i roto 'i te RSPF teie te tai'o 'maui ia 'e 354 mirioni toata. 'Ei taupura faufaa hau teie âmohhia 'e te RSPF. 'Ua faaoti te 'Apooraahau 'e tâpe'a noa teie 15 000 toata nô te moni tamarii nô tetepa tae atu 'i titema.

Matuturaa nô te faati'a 'i te hô'ê taiete faanaho paturaa

'Ua faaâra te faaterehau 'o te nohoraa, te faanahoraa fenua, hâpa'o 'i te utaraa 'i roto 'i te mau motu, 'i te 'Apooraahau, 'e tuu 'o ia 'i te hô'ê latuturaa nô te faati'araa 'i te hô'ê taiete faanaho 'i te mau paturaa.

'E titauroa teie nâ te Fenua 'e te mau 'oire, 'e hinaaro nei 'e faanaho 'i te mau 'opuaraa 'oire 'i Tahiti. 'E mana'o ato'a teie 'o te mau taamotu iho 'o tei tapurahia 'i roto 'i te 'opuaraa SAGE 'e te tarena faahotu 2025. Te fifi noa, 'aita 'e moihaa nô te arata'i 'i teie mau tapura 'ohipa 'e nô te pâhono 'i te mau hinaaro 'o te faahoturaa 'a te Fenua 'e te mau 'oire.'Ua haamau te Fenua 'i te hô'ê arata'iraa 'ohipa 'amui 'e te « Caisse des Dépôts et Consignations », nô te haapuui 'i te mau rave'a 'ihi 'e te 'afata faufaa nô te faati'a 'i te hô'ê piha faanaho 'i te mau paturaa hinaarohia 'e te Fenua 'e te mau 'oire. 'I muri a'e 'i te piiraa tata'u, 'ua mâ'itihia te 'amuiraa « EGIS CONSEIL-GROUPAVOCATS-HOGAN LOVELLS – FIDELIANCE » nâ na a'e 'e haamata 'i te 'ohipa 'o tei haamatahia 'i atete nei. 'E tuhaa 'ohipa 'o te arata'ihia 'i te roaraa 'e 8 'ava'e.

Faatanoraa rave'a faaôraa 'i roto 'i te haapiiraa titau parau tû'ite tauturu tuati ma'i

Te haapiiraa ûtuûtu ma'i Mathilde Frébault, 'o tei tâamuhia 'i te Faatereraa 'o te êa, 'o te faaâuhia nô te haamau 'i te mau tata'uraa 'e te titi'araa taata 'e too 'i roto 'i te haapiiraa titau 'i te parau tû'ite tauturu tuati ma'i, tai'ohia 'e 300 haapii tapurahia, 'e 'o te tata'u mai 'i roto 'i te mau pû faataahia 'i Tahiti 'e te mau taamotu.

Nâ roto râ 'i te faataupupû 'a teie ma'i pee, 'ua ravehia te tahi tauraa nô te titau 'i teie parau tû'ite, 'inaha titauhia 'i te feiâ tata'u 'ia tata'u 'i roto 'i te maita'i 'i te 'omuaraa 'o 2021. Nô te rû râ 'ia tihepuhia te tauturu, 'e tupu teie mâ'itiraa tauturu tuati 'i ni'a noa 'i tâ râtou mau parau 'i atopa nei, 'e haamauhia te hô'ê tomite hi'opo'a 'e te mau taata toro'a êa, tupu atu ai te haapiiraa 'i tenuare 2021.

Faaotiraa mana 'e fârii ra 'i te feiâ tonohia nô te hi'opo'a 'i te ma'i SARS cov

'I roto 'i teie pu'etau ma'i Covid-19, te titau rahihia nei te pû mâ'imiraa Malardé, nô te hi'opo'a 'i te ma'i SARS-cov-2 nâ roto 'i te rave'a RT PCR. Nâ roto 'i te 'u'anaraa 'o teie ma'i, 'aita atura te taata 'ohipa 'e rava'i faahou ra.

'Ua anihia 'i te tahi atu feiâ tôro'a nô roto 'i te tahi atu mau fare hi'opo'araa, 'ia nehenehe a'e 'ia râtou 'e faaô mai nô te tauturu 'i te mau hi'opo'araa, tei raro a'e 'ia râtou 'i te

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf – 40 47 20 00

faatereraa 'a te mau 'ihi mâ'imi. Faaâuraa teie fâriihia 'e tae roa atu 'i mâti 2021. 'Inaha te mana'ohia nei 'e topatopa teie ma'i pee 'i te hôpe'a matahiti 2020 'aore râ 'i te 'omuaraa 'o 2021.

Faaotiraa mana 'âpî 'i ni'a 'i te mau rave'a tinei 'i te Covid-19

'Ua faaâpî te 'Apooraahau 'i te faaotiraa mana nô te 16 'o tiurai 2020 nô ni'a 'i te mau rave'a tinei 'i te covid-19 nô te neheneheraa 'i te feiâ faahepohia 'e te faaotiraa taote 'e 'ore 'e 'oomo 'i te titi'a aho 'e te tâ'oti'ati'araa 'i te poiraa pâruru 'ia au 'i te faaueraa haamauhia 'i te 15 'o atopa ra.

Aire marines éducatives : faaâuraa 'ohipa 'i rotopû 'ia Porinetia 'e te Afata faahotu a farani (AFD)

(AME) 'e arata'iraa 'ohipa nâ te mau piahi 'aua haati 'i te 'opuaraa hui'a nô te pâruru 'e te tî'aa 'i te tai. Nô 2013 ra oia 'i te haamauraahia mai 'i Matuita (Tahuata), 'Ua pâpû roa mai teie arata'iraa 'e 'ua ineine nô te faatupu 'i roto 'i te tahi atu mau tuhaa 'o Porinetia nei.

Nô tei 'opuaraa, titauihia 'ei taata arata'i ê 'ei moni rava'i. nô teie tumu 'e nô te 'apee 'i teie 'opuaraa 'a te AME, 'ua ani te Fenua 'i te pa'epa'e 'a te 'afata faahotu a farani (AFD) 'o tei fârii mai.

'E turu faufaa rahi teie 'e âmohia 'e te AFD, tei ni'a 'i te faito 'e 5 093 724 toata, te 'ohipa 'o te tapuraraa ia 'i roto 'i te mau puta pâruru i'oa 'a te INPI, te faaineineraa 'e piti hoho'a taviri 'e te piâraa parau faa'ite 'i ni'a 'i te vairaa 'o te tai 'i roto 'i te mau taamotu, 'e te âmoraa mai 'e 24 tahua AME 'e vai nei 'i teie mahana 'i roto 'e 4 taamotu 'i Porinetia nei.

'Ia au 'i te papature otonomi a Porinetia, 'e tupu te tuurimaraa 'i te hô'ê parau faaâu 'i rotopû 'ia Porinetia 'e tei pû a farani 'e 'o te haamanahia 'e te 'Apooraahau.

Faaotiraa mana nô te faanaho 'i te pu'e hora 'o te mau haapiiraa

'Ua rave te 'Apooraahau 'e 3 faaotiraa mana nô te faanaho 'i te pu'e hora 'o te mau haapiiraa tahua mâtamua 'e te hôpe'a, nâ reira te mau piha haapiiraa 'ihi, 'e te mau piha piti.

'I Porinetia nei, tei te hau nui te mana horo'a 'i te mau parau tu'ite, 'ia au 'i te ture 'avei'a 'o te 27 'o feppure 2004 'e te faa-auraa parau nô te 22 'o atopa 2016. Te mau parau tu'ite manuia mai 'i roto 'i te mau tata'uraa 'e tuurimahia na 'e te tâvana haapiiraa nâ reira 'e te faaterehau 'o te haapiiraa 'i Porinetia. 'Ua faa-au ato'ahia 'ia faaôhia 'i roto 'i te mau haapiiraa 'a Porinetia te mau tarena haapiihia 'i farani.

'E nô reira 'ua faaôhia te mau tai'oraa 'i au 'i tei faa-auhia. Nô te tauraa 'o te bac, 'ua faa-auhia 'i 2018 te haamanaraa 'i te mau tata'uraa matahiti 'a te mau piha hô'ê 'e mau piha hôpe'a 'a te mau fare haapiiraa. Te haamauraa 'i te faanahraa 'o teie tauraa 'e te haapâpûraa 'i te pu'e hora 'e hôro'ahia nei nô teie mau haapiiraa 'e faaotiraa mana te reira nâ te Fenua.

Te pâhono ra ia teie tauraa nô te tâato'araa 'o te mau pu'e hora faataahia nô te haapiiraa hou te tata'uraa bac. 'E mana ato'a teie mau faaotiraa nô te mau fare haapiiraa tivira 'o tei

faaô parau faa-au 'e te Hau nui, titau ato'ahia râtou 'ia 'âpee 'i te pu'e hora faaterehia 'i roto 'i te mau fare haapiiraa 'a te hau. 'Aita te haapiiraa tôro'a faaapu 'i roto 'i teie faaheporaa, 'inaha nâ na noa iho 'e hôro'a nei 'i tâ na parau tû'ite, 'e 'aita râtou 'i roto 'i te faa-auraa parau 22 'o atopa 2016.

Mahana 'o te Matahiapo a tô te ao nei

'I atopa 2019, 'ua faanaho na te faatereraa 'o te Autâhohê 'e te aufaito (DESFE) 'i te hepetoma 'o te Matahiapo, tumu parau faafâriuraa totiare 'e hô'ê tari'a 'a te hau nô te tavini 'i te feiâ paari 'e te i parupparu. 'Ua manuia maita'i te reira 'e 'ua hotu mai te tahi arata'i 'âpî, nô te faaô 'ohie 'ia râtou 'i roto 'i te oraraa totiare.

'I teie matahiti 'e taupupû te faanaoraa, te tumu 'o teie ma'i Covid-19 'i naha 'opanihia te mau faanahoraa taata rahi. 'Inaha ato'a 'e feiâ fifi rahi 'i mua 'i teie ma'i. nô tei matahiti 'ua faaâu te DSFE 'e piti fâ : 'ia riro teie mahana 'ei mahana hau nô râtou 'e te faafâriuraa 'i te huiraatira 'i ni'a 'i te faufaa rahi 'ia aupuruhia te Matahiapo.

Nô te pâhono 'i te fâ mâtâmua 'e te mataraa 'i ni'a 'i te vairaa 'o te êa 'i teie pu'etau, 'ua faataahia te haapurororaa hoho'a 'afata teata 'ei mau hoho'a nô te pu'etau tahito mai 'o tô râtou tau.

Te piti 'o te fâ 'o te faanahoraa ia 'i te 'aitauraa parau 'i ni'a 'i te êa 'o te mau Matahiapo 'e te faufaa rahi 'i te taura tôtiare 'i roto 'i te pu'etau fifi 'o te êa. 'I ni'a 'i te mau hoho'a taviri 'e 'ite mai ai te huiraatira 'i te mau tuati 'i te mau faanahoraa taa'ê 'e tano 'ia ravehia nô te atu'atu 'i te mau Matahiapo. 'E mea faufaa 'ia faaitoitohia te fetii 'e 'auahaati nei 'ia râtou

-0-0-0-0-0-